Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat

Programa de Formació Permanent del Professorat

Curs 2008-2009

Índex

- Presentació 5
- Introducció 7
- Característiques de les modalitats de formació del programa 2008-2009 11
- Seguiment i avaluació 14
- Recursos per a la gestió del programa 16

Presentació

Conscients que la millora de l'educació a les Illes Balears té com a eix essencial una correcta formació permanent del professorat, imprescindible per aconseguir la sempre desitjada qualitat educativa, des de la direcció general d'Innovació i Formació del Professorat presentam el pla de formació 2008-2009 amb l'objectiu de donar resposta a les principals necessitats formatives determinades pels canvis socials i educatius a les illes Balears.

L'actualització permanent dels coneixements i les destreses relacionades amb la tasca professional docent són cada vegada més determinants en un marc caracteritzat per la constant mobilitat social, la innovació tecnològica i tot un seguit de necessitats individuals condicionades per una societat complexa i molt heterogènia. En el camp educatiu, hi ha aspectes com la utilització de les TIC, l'atenció a la diversitat cultural i social, els canvis en els usos comunicatius i d'aprenentatge o l'alt índex de fracàs acadèmic, que tenen una gran incidència en aquesta necessitat d'actualització permanent.

Tractarem els múltiples aspectes de l'atenció a la diversitat, tota la diversitat, amb especial dedicació a les necessitats de l'alumnat de l'educació especial o amb necessitats específiques de suport educatiu, la formació tecnicoprofessional, l'educació infantil, la funció directiva, l'educació per a la salut, les competències bàsiques, l'educació per a la ciutadania, la incorporació de la tercera llengua, la coordinació de centres per treballar en xarxa, l'escola inclusiva i les comunitats d'aprenentatge... i ho farem combinant els cursos presencials amb la formació a distància i avançant en la línia del *blended learning* a partir de la configuració de nous dissenys modulars que facilitin l'accés a la formació i l'optimització dels recursos disponibles, per la qual cosa també hem d'enfrontar un ambiciós projecte de formació dels formadors que dissenyen i coordinen aquestes activitats i hem recuperat la conversa pedagògica per reflexionar sobre l'educació que voldríem i que només pot ser possible amb la implicació de tota la comunitat educativa.

El present Pla de Formació 2008-2009 s'insereix ja plenament en el nou Pla quadriennal 2008-2012 que estableix els principals eixos estratègics que han de guiar la formació permanent del professorat. El disseny d'aquestes activitats s'ha realitzat a partir d'un intens treball d'equip i de col·laboració entre els centres de professorat de les Illes Balears, que recullen directament les necessitats formatives detectades amb el professorat i els centres, i el Servei de Formació Permanent del Professorat que ha coordinat aquestes aportacions i també les que provenen dels serveis d'Atenció a la Diversitat i d'Innovació Educativa, altres direccions generals o altres conselleries i entitats.

Josep Serra i Colomar
Director General d'Innovació i Formació del Professorat.

Introducció

El Programa anual de formació està vinculat al Pla de formació permanent del professorat 2008-2012 i representa el conjunt d'activitats formatives adreçades al professorat de nivells educatius no universitaris de les Illes Balears per al curs 2008-2009, amb el qual es pretén donar resposta a les necessitats de formació d' ensenyants i de centres per assolir uns objectius de millora i de canvi de les pràctiques docents o de l'organització i el funcionament dels centres educatius.

Amb l'objectiu de tenir una visió general i completa de les necessitats de formació, el Servei de Formació Permanent ha duit a terme, durant el curs 2007-2008, l'avaluació del Pla de formació permanent del professorat 2004-2008 i un nou procés de detecció de necessitats formatives. Aquest procés ha permès conèixer de primera mà les necessitats de formació, les quals han suposat una importat contribució a l'hora d'elaborar un nou pla de formació per al quadrienni 2008-2012 i el seu primer programa anual que ara presentam. A grans trets, podem definir les actuacions en quatre grans blocs:

- Fòrums a cada CEP sobre necessitats de formació dels centres. Es va possibilitar la representació de tots els centres educatius públics i concertats i es va comptar amb la participació de representants del Departament d'Inspecció Educativa i de l'Institut per a l'Avaluació de la Qualitat del Sistema Educatiu.

- Enquesta individual al professorat de totes les etapes educatives i de tots els tipus d'ensenyament públic i concertat no universitari (mostra representativa de 1200 enquestes).

- Detecció de necessitats formatives entre les diferents direccions generals de la Conselleria d'Educació i Cultura. Cal destacar, per la seva implicació més directa en la formació del professorat, les aportacions del Servei d'Innovació, de la Direcció General de Formació Professional i Aprenentatge Permanent, de Programes Internacionals (Direcció General d'Ordenació, Administració i Inspecció Educativa), del Servei d'Implantació de Sistemes de Qualitat (Direcció General de Planificació i Centres) i de l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar.

- Detecció dels centres del professorat (CEP) i del Servei de Formació Permanent del Professorat realitzada al llarg del desenvolupament dels diferents programes anuals i de l'avaluació del Pla de formació permanent del professorat 2004-2008.

El programa que presentam sorgeix, doncs, dels resultats, de la valoració i les conclusions del procés de detecció de necessitats i com a concreció, en un primer període anual, del Pla de formació del professorat 2008-1012. Aquest programa està aprovat pel Servei de Formació Permanent del Professorat que coordina la planificació, el desenvolupament i l'avaluació de les activitats formatives que es realitzen a través dels cinc CEP de les Illes Balears, a través del Programa de formació a distància de la Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat i a través d'altres serveis de diferents direccions generals que organitzen i realitzen activitats formatives específiques del seu àmbit de gestió.

El programa es presenta en sis apartats, un per cada CEP (Eivissa-Formentera, Inca, Manacor, Menorca i Palma) i un per la Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat, que aplega totes les activitats organitzades i realitzades directament des dels serveis de totes les direccions generals de la conselleria. Dins cada un les activitats estan classificades per àrees. Les activitats de formació a distància estan incloses dins l'apartat de la Direcció General. Cal esmentar que el programa no inclou les activitats de formació a centres (seminaris o projectes d'innovació), els seminaris de formació de zona o en xarxa, ni tampoc els grups de treball, ja que aquestes modalitats són de demanda directa dels centres al seu respectiu CEP. Cada CEP publicarà, en acabar el termini de presentació de sol·licituds, les activitats referents a aquestes modalitats.

Els organismes responsables de l'organització d'aquestes activitats de formació dissenyaran les corresponents convocatòries on s'especificaran els requisits que contempla la normativa vigent (ORDRE de dia 2 de gener de 2002, per la qual es regula la planificació i el reconeixement de la formació permanent del professorat no universitari).

El programa es complementa amb una sèrie d'activitats, que bé per la seva naturalesa o bé per la seva especificitat, no pot oferir directament. Per aquest motiu, la Conselleria d'Educació i Cultura té establertes unes ajudes de col·laboració en matèria de formació permanent del professorat amb diferents institucions o entitats i també subvenciona activitats de formació permanent del professorat realitzades per entitats sense finalitat de lucre i que tenen entre els seus objectius la formació permanent del professorat. Les principals, entre d'altres, són: ICE, UIB, Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca, Escola d'estiu de Mallorca, STEI-I, FETE-UGT, ANPE, CCOO, Col·legi de llicenciats i UNED.

Aquest programa constitueix la concreció en cada àmbit territorial de l'oferta d'activitats formatives que intenta fer realitat els objectius del Pla de formació permanent del professorat 2008-2012 a partir de les seves les línies prioritàries:

Objectius del Pla

A. Contribuir a la millora de la qualitat de l'ensenyament mitjançant una formació que incideixi en la formació didàctica per a la millora de la pràctica docent.

B. Afavorir la formació dels equips docents i dels equips directius dels centres educatius a través d'actuacions formatives consolidades que afavoreixin el treball en equip i el treball sobre aspectes d'organització i gestió de centres i de coordinació pedagògica, amb l'objectiu d'assolir la millora dels resultats acadèmics de l'alumnat.

C. Donar suport a les iniciatives dels equips de centre, en el marc de la seva autonomia, per iniciar processos d'avaluació i elaboració de plans de millora que impulsin propostes d'innovació educativa.

D. Oferir una formació diversificada que respongui a les necessitats dels centres educatius, del professorat i del sistema educatiu, amb especial esment a les línies prioritàries d'aquest Pla de formació i del marc legislatiu vigent.

E. Desenvolupar tipologies d'actuacions formatives i metodologies que afavoreixin la reflexió pedagògica, la participació en la pròpia formació, la formació entre iguals, la difusió de bones pràctiques i el treball en xarxa

F. Impulsar la perspectiva intercultural de caràcter inclusiu per a totes les etapes educatives, amb especial esment al tractament de l'alumnat que s'incorpora tard al nostre sistema educatiu.

G. Contribuir al procés de normalització lingüística dins un context de foment de l'educació plurilingüe a través d'actuacions que formin per regular i desenvolupar projectes de tractament i ús de les llengües als centres educatius.

H. Afavorir la millora professional amb actuacions formatives que contribueixin a desenvolupar les competències del docent.

I. Aprofundir en la col·laboració amb la UIB per al desenvolupament professional i la millora de la formació del professorat i els professionals de l'educació, especialment pel que fa a la vinculació entre innovació i recerca i formació inicial i formació permanent.

J. Col·laborar amb institucions i entitats relacionades amb la formació permanent del professorat o de professionals de l'educació, docents i no decents, per possibilitar una oferta diversificada, però, alhora, coherent

amb aquest Pla i per facilitar el treball en equip entre diferents professionals que incideixin en el món de l'educació.

K. Impulsar la millora de la xarxa de formació de les Illes Balears a través de plans específics de formació de formadors, plans d'avaluació i una eficient coordinació entre tots els agents que intervenen la formació permanent del professorat.

L. Contribuir a la millora de la qualitat de l'ensenyament mitjançant una formació que incideixi en la formació tècnica del professorat de formació professional per a la millora de la pràctica docent.

Línies prioritàries del Pla

1. Escola inclusiva: atenció a la diversitat, educació intercultural, educació per a la igualtat i educació per a la convivència.

2. Desplegament de la LOE i actualització metodològica.

3. Ús i aprenentatge de llengües.

4. Tecnologia de la informació i la comunicació.

5. Gestió de centres, qualitat i desenvolupament professional.

6. Educació per a la salut.

7. Educació científica i educació ambiental.

8. Educació social, cultural i artística.

Característiques de les modalitats de formació del programa 2008-2009

Les modalitats de formació donen resposta a diferents tipologies d'actuacions i estan diferenciades a partir dels objectius de formació marcats i de les estratègies metodològiques per assolir-los. Per això cada modalitat té una estructura diferent.

Les modalitats formatives bàsiques més conegudes i experimentades són els cursos, els seminaris, els grups de treball i les jornades. També hem d'esmentar la modalitat específica per a professorat de formació professional, *Estades de formació en empreses*, que pretén complementar la formació específica d'especialitat que no pot atendre la xarxa de formació actual.

Pel que fa a la modalitat **Curs** el seu disseny ha de comptar amb fase d'aplicació a l'aula, sempre que faciliti la consecució dels seus objectius i la transferència a l'aula. Per tenir fase no presencial la duració mínima del curs ha de ser almenys de 40 hores, de les quals un 25% poden ser no presencials. Els assistents han de realitzar un treball sobre l'aplicació a l'aula, individualment o en grup.

La modalitat **Seminari** és la indicada per donar continuïtat als itineraris formatius iniciats i per facilitar la creació de xarxes de centres i de professorat, bé entre equips docents d'un mateix centre (seminari a centre), bé entre docents de diferents centres (seminari zona o seminari CEP).

El **Grup de treball** constitueix una modalitat que té per objecte l'elaboració de projectes i/o materials curriculars, l'experimentació d'aquests o la innovació/investigació de fenòmens educatius. L'avaluació d'aquesta modalitat es duu a terme segons els materials lliurats.

Les **jornades i trobades pedagògiques** són activitats intensives i de curta durada, al voltant d'un tema monogràfic, que sorgeix per iniciativa del professorat o de les diferents institucions formatives. S'orienta bàsicament cap a la informació sobre temes i projectes d'actualitat educativa o sobre l'intercanvi d'experiències didàctiques i de materials entre el professorat, i poden comptar amb la presència d'especialistes o experts.

A més, en el marc del nou Pla de formació permanent el professorat 2008-2012, s'ofereixen noves maneres d'organitzar la formació a través dels següents **projectes experimentals del Servei de Formació del Professorat**:

- Projecte d'innovació pedagògica (PIP). Es convoca des del Servei de Formació Permanent i la Xarxa de CEP, en col·laboració amb altres serveis educatius tal com especifica la convocatòria que podeu trobar a la pàgina web de cada CEP. La sol·licitud de participació s'ha de lliurar al CEP corresponent abans de dia 30 de setembre de 2008.

- Projecte de formació de zona. Sorgeix, generalment, per iniciativa de la inspecció educativa per la necessitat de coordinació entre docents de diferents centres. Es formalitzen a través d'un seminari adscrit a un CEP.

- Assessorament entre professorat. Pretén impulsar la formació entre iguals i l'intercanvi de coneixements i d'experiències pedagògiques en actuacions d'assessorament puntual i molt específic, amb un màxim de 4 hores i sense certificació.

- Conversa pedagògica. Trobades de professors i professores en grups reduïts amb l'objectiu de reflexionar entorn de temes d'actualitat educativa i d'elaborar documents de reflexió i de conclusions amb la intenció de fer-los públics a través d'eines de difusió adequades. Poden comptar amb la participació puntual d'un expert.

A més d'aquest Programa de formació permanent del professorat, cada CEP a partir de les demandes formatives dels centres educatius, elabora el seu respectiu *Programa de formació en centres* d'acord amb la convocatòria que podeu trobar a la pàgina web de cada CEP. La sol·licitud de participació s'ha de lliurar al CEP corresponent abans del dia 31 d'octubre de 2008.

El període lectiu per dur a terme les activitats serà de l'1 de setembre de 2008 al 15 de maig de 2009.

Formació a distància (FAD). Aquesta oferta es gestiona des del Servei de Formació que organitza i coordina l'execució i el seguiment de la formació a distància, amb participació dels CEP.

Els avenços en les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) obliguen les institucions amb responsabilitats formatives a afrontar una situació complexa i ràpidament canviant, caracteritzada per facilitar l'accés generalitzat des del propi domicili i a noves opcions formatives, però també per la necessitat d'afrontar el repte que implica l'anomenada *societat de la informació*, que fa que les organitzacions s'hagin de preparar per formar constantment els seus treballadors i per estructurar el seu funcionament com a "organitzacions capaces d'aprendre".

L'extensió del projecte **Educ@ib** a tots els centres educatius públics de les Illes Balears implica la necessitat d'una oferta formativa àmplia de l'aplicació de les TIC a l'ensenyament, que no es pot desenvolupar exclusivament de manera

presencial amb els recursos humans i materials de què disposen els centres de professorat. A més, la formació en TIC i a distància són considerades línies d'actuació prioritàries al Pla quadriennal, i és per això que es manté l'oferta de formació permanent del professorat a distància a través d'Internet, basada en el suport tutorial individualitzat, en la flexibilitat de l'aprenentatge autodirigit des de qualsevol lloc i al ritme marcat per l'alumnat, i que incideixi en l'aprenentatge informal que es produeix en el context d'una comunitat virtual d'alumnes.

Seguiment i avaluació

L'avaluació és l'element indispensable de qualsevol procés de millora i d'innovació; inherent, per tant, al fet educatiu des d'una perspectiva que engloba tant les actuacions concretes a l'aula com les propostes de l'administració educativa. Per això, l'avaluació de la formació ens haurà de permetre, a grans trets, assolir els objectius següents:

- Proporcionar a l'Administració educativa informació quantitativa i qualitativa referent al desenvolupament del programa anual de formació.

- Proporcionar informació relativa a les activitats de formació, a les institucions formatives i al professorat formador i/o assessor.

- Possibilitar la participació i la implicació del professorat, en particular, i dels centres, en general, en el procés formatiu.

- Obtenir una informació que permeti als gestors i als organitzadors de la formació permanent la presa de decisions respecte a les modificacions que s'hi ha d'introduir, per a la consecució de les finalitats proposades.

- Establir plans de millora de la pràctica docent i de la gestió i organització pedagògica dels centres educatius.

Els agents de l'avaluació seran el Servei de Formació Permanent del Professorat (SFPP), la xarxa de CEP de les Illes Balears, els participants en les activitats de formació (professorat i/o centres), els departaments i serveis educatius de la Conselleria d'Educació i Cultura que generen activitats formatives pròpies i les institucions o entitats externes que organitzen i gestionen activitats de formació permanent homologades.

L'avaluació de la formació s'ha de desenvolupar sobre quatre grans eixos:

1. Programa anual

   Ha de permetre comprovar que, realment, el programa formatiu ha servit per millorar i omplir les mancances per què fou dissenyat i per afavorir la consecució dels objectius del Pla quadriennal.

2. Projectes experimentals

   L'avaluació dels projectes experimentals ha de constatar la seva validesa per a la millora de la formació per tal d'incloure'ls o no, amb modificacions si cal, com a pràctiques formatives habituals.

3. Activitats formatives

   La seva avaluació ha de permetre valorar el procés i alhora fer conèixer als gestors de la formació i a les entitats organitzadores el grau de satisfacció dels participants respecte a la formació rebuda, el grau d'assoliment dels objectius didàctics de l'activitat i l'impacte de la formació en la pràctica docent.

4. Transferència i impacte de la formació

   Uns dels grans reptes de la formació permanent del professorat és poder constatar la seva incidència en la pràctica docent i en la gestió de centres, els canvis reals que s'esdevenen. Es tracta d'una avaluació que s'haurà de realitzar amb posterioritat i per a la qual s'ha de comptar amb el compromís d'aplicació per part dels assistents a les activitats. Per a la concreció d'aquest tipus d'avaluació se seleccionarà anualment una mostra d'activitats formatives, preferentment realitzades amb equips docents o amb un fort component d'aplicabilitat. El Departament d'Inspecció Educativa i l'Institut per a l'Avaluació i la Qualitat del Sistema Educatiu, podran ser agents preferents d'avaluació, en el marc de les seves competències, sempre que sigui pertinent.

Recursos per a la gestió del programa

Les persones responsables de l'organització i la gestió de les activitats de formació permanent són un element primordial per assolir els objectius que es fixen en aquest programa i s'han distribuït pels diferents nivells que formen l'estructura organitzativa del programa.

Estructura organitzativa:

Servei de Formació del Professorat Passatge de Guillem de Torrella, 1, 1rpis, 07001 Palma Tel 971 17 75 02 Fax 97117 75 28 mbarcelo@dginnova.caib.es	**CEP Palma** Gregorio Marañon, s/n 07007 Palma Tel 971 42 07 48 Fax 971 24 95 32 cprpalma@caib.es
CEP Manacor Camí de Brandís, s/n, 07500 Manacor Tel 971 55 59 12 Fax 971 84 33 24 cprmanacor@caib.es	**CEP Inca** Mestre Torrandell, 59 07300 Inca Tel 971 50 70 44 Fax 971 88 10 52 cprinca@caib.es
CEP Eivissa i Formentera Via Púnica, 23 07800 Eivissa Tel 971 30 05 19 Fax 971 32 22 58 cpreivissa@caib.es **Ext. Formentera** Av. de Porto Saler, 91 07860 Formentera Tel 97132 23 40 Fax 971 32 22 58	**CEP Menorca** Mallorca, 67 07760 Ciutadella Tel 971 38 44 08 Fax 971 38 10 14 cprmenorca@caib.es **Ext. Maó** José M. Quadrado, 33 07703 Maó Tel 971 35 01 64 Fax 971 35 49 38

El Servei de Formació Permanent del Professorat també col·labora amb altres serveis de la Conselleria d'Educació i Cultura quant a la inclusió d'activitats en els programes anuals de formació i, una vegada acabades, en el Registre General de Formació Permanent del Professorat. L'organització, la gestió i el seguiment d'aquest tipus d'activitats correspon al servei i/o direcció general que les organitza. En aquest sentit cal destacar, entre d'altres, el Servei d'Innovació, la Direcció General de Formació i Aprenentatge Permanent, el Servei de Programes Internacionals, el Servei d'Implantació de Sistemes de Qualitat, l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar...